

del Nomenclátor Geográfico Básico de España (NGBE), con un corpus toponímico de cerca de 1.200.000 topónimos. Explica también las medidas desarrolladas para su difusión, incluyendo un visualizador que facilita la consulta, con el objetivo general de ofrecer a los usuarios de forma libre y gratuita «un corpus toponímico de ámbito nacional que contenga la toponimia actualizada, normalizada u oficial» (p. 338).

Finaliza esta obra con el estudio de Leonor Pérez Ruiz y Beatriz Sanz Alonso titulado «“Habiéndome Dios recetado de la muerte”: topónimos de testamentaria» (pp. 339-346), en el que explican la motivación de algunos topónimos a partir de determinadas donaciones de tierras realizadas en los testamentos para pagos de rezos por la salvación, vigiliass, responsos, cirios, cofradías, estudios de seminaristas o beneficios. Proponen esta solución para topónimos como *El Naversario*, *Las tres novenas*, *Los Votos*, *El Candelero*, *La Lámpara*, *Los Apréstamos* o *Los Beneficios*.

En síntesis, estamos ante una publicación que, además de presentar una selección valiosa del trabajo que está realizando el equipo del proyecto *Toponomasticon Hispanie*, ofrece modelos metodológicos sólidos que se convierten en referentes para los investigadores en onomástica hispánica, tanto en toponimia como en antroponimia.

Loreto DÍAZ SUÁREZ
Universidad de Oviedo

GIRAUDO, Andrea / MELIGA, Walter / NOTO, Giuseppe / PONS, Aline / RIVOIRA, Matteo (ed.) (2021): *Occitània. Centres e periferias / Centri e periferie. Atti del XIII Convegno dell'AIEO (Cuneo, 12-17 luglio 2021)*. Alessandria: Edizioni dell'Orso, XVI-832 p.

La tretzena reunió científica de l'Associació Internacional d'Estudis Occitans (AIEO) havia de tenir lloc a Cuneo, a la regió del Piemont, del 6 al 11 de juliol de 2020, amb la divisa *centres e periferias*. La tria de Cuneo —en piemontès, i de fet en occità, *Coni*— no era banal ni improvisada, ja que —com Torí, que ja va rebre l'AIEO l'any 1987— és capital d'una zona administrativa italiana que inclou territoris occitanoparlants alpins, per tant *perifèrics* tant en el conjunt del domini occità com en el seu marc estatal. A més, la designació com a seu del congrés d'aquesta població cloïa, en certa manera, un recorregut pels tres grans espais administratius en què està fragmentat —de manera desigual, és clar— el territori de la llengua d'oc, després de l'Estat espanyol (Lleida, 2014) i de l'Estat francès (Albi, 2017). D'ençà de la primera reunió oficial de 1984 a Southampton —capitanejada per Peter T. Ricketts, ànima de l'associació—, els fòrums de l'AIEO s'havien celebrat cada tres anys i res no feia pensar, poc abans de les dates previstes per a Cuneo, que això hagués de canviar. Però vet aquí que una pandèmia mundial i totes les restriccions que en van derivar, van entrar en escena. I el cas és que potser d'altres, en aquesta situació, fins i tot ho haguessin deixat córrer. Però el caràcter obstinat dels organitzadors va fer que el congrés es dugués a terme del 12 al 17 de juliol de l'any següent, encara marcat per l'excepcionalitat sanitària, però amb un panorama un pèl menys tremebund. Això va fer que les conferències plenàries i les taules redones —i l'Assemblea General de l'organització— es realitzessin en línia i que les comunicacions, que no van poder ser presentades oralment, fossin objecte d'una revisió d'experts per permetre'n l'edició posterior. Aquesta avaluació és el primer que s'indica tan bon punt s'obre el volum que ressenyem, juntament amb el fet que n'han possibilitat la publicació tant la mateixa AIEO

com el Departament d'Estudis Humanístics de la Universitat de Torí, al qual estan adscrits els curadors de l'obra: Andrea Giraudo, Walter Meliga —antic president de l'AIEO, d'altra banda—, Giuseppe Noto, Aline Pons i Matteo Rivoira. D'acord amb el que hem dit fa un moment, aquestes actes s'han hagut d'enllestir no pas en tres anys —que és també el termini habitual— sinó en dos, a poquíssima distància temporal del següent congrés, que va tenir lloc a Munic el 2023, ja en una situació de normalitat (i també de retorn als intervals temporals establerts), com s'assenyala a la *premissa* inicial: «un altro congresso si è già celebrato, questa volta felicemente in presenza a Monaco di Baviera nel settembre de 2023» (p. X).

El volum l'encapçalen —amb numeració romana— la *premissa* a què fèiem referència (p. IX-X), l'índex de rigor (V-VIII) i un generós repertori d'*abbreviazioni bibliographique* (p. XI-XV) que ja posa en evidència que els editors no s'han acontentat —com, malauradament, passa a vegades— d'acomplir una juxtaposició negligent de papers, sinó que han realitzat una veritable tasca d'homogenització formal, digna d'una publicació seriosa.

Posteriorment, els continguts científics es distribueixen en cinc grans seccions: les conferències plenàries (tres, p. 3-70), els textos corresponents a les taules redones (cinc, p. 71-276), la literatura medieval (onze, p. 277-464), la moderna i contemporània (sis, 465-486), i una secció de *lingua* que conté dotze treballs (587-826). Els documents —també els de les taules redones— estan regularment encapçalats per un breu resum i unes paraules clau en anglès. Tot i que el nombre de comunicacions sigui inferior al d'altres reunions científiques de l'AIEO, la imatge que desprèn el conjunt continua reflectint de manera prou fidel la diversitat que aixopluga l'associació. Si hi ha res de privatiu d'aquestes actes amb relació a les de congressos immediatament anteriors, és en tot cas el nombre de contribucions relacionades amb l'occità del Piemont o amb el rol de la llengua d'oc en la tradició literària italiana, per no dir la quantitat d'aportacions en italià que aplega, cosa que convindrem que no tenia res d'imprevisible. Anem, doncs, una mica més al detall.

Les ponències s'obren amb la conferència inaugural de Fausta Garavini («Le mythe des troubadours: heur et malheur de la littérature occitane moderne»), reconeguda escriptora i investigadora italiana en literatura occitana (i francesa) que, d'altra banda, va formar part dels primers *bureaux* de l'AIEO (fins arribar-ne a ser vicepresidenta), com el seu marit Robèrt Lafont. Garavini ofereix un encapçalament immillorable als continguts científics del congrés tenint en compte el seu lema, amb una aproximació de conjunt a la literatura en una llengua —l'occità— que, malgrat no gaudir del suport d'un estat —i, per tant, tampoc d'un centre—, té un ús creatiu ininterromput fins a l'actualitat, en què assistim a la pèrdua de la llengua *heretada* i, al mateix temps, a la seua tria premeditada, militant, com a vehicle literari per part dels autors que se'n serveixen. L'aproximació de Garavini lliga perfectament amb la següent, de Linda M. Paterson, professora a la Universitat de Warwick («Centres et périphéries: la civilisation littéraire occitane et son espacement dans le temps et les régions»), que consisteix a observar des d'una òptica geogràfica el fenomen trobadoresc, a través dels eventuais *centres i perifèries* tant occitans com de més enllà dels confins del domini (amb un interessant resum gràfic a mode de síntesi, que té en compte les dimensions diacrònica [medieval] i diatòpica, p. 34, que va d'Itàlia a Bretanya i Catalunya passant per Alvèrnia, Tolosa i Provença). La darrera de les conferències plenàries, de Tullio Telmon, figura acreditada de la geolingüística, ens ancora a les *Valadas* a través d'una aproximació *percezionale* a la diversitat de l'occità del Piemont. S'hi apilen una bona colla de dades de treballs anteriors, vall per vall, i s'hi dedica una atenció especial a la Val Maira a partir d'una

recerca precedent de Valeria Tardivo, amb consideracions interessants sobre els fets lingüístics i la consciència que els parlants en tenen.

Estructuralment, la primera taula redona, dedicada a la literatura occitana contemporània, és diferent de les altres quatre, ja que hi consta de manera explícita la presidència —Claire Torreilles—¹ i s'hi miren de reproduir mot a mot, una rere l'altra, les intervencions —d'extensió variable— dels participants (Monica Longobardi, Joan-Ives Casanova, Joan-Claudi Forêt i Maria-Joana Verny) a partir de qüestions com la creació, la difusió, l'*héritage* i la crítica. Tan fidelment que fins i tot s'hi reporten intervencions posteriors dels assistents (p. 100). En la resta, en canvi, a cada participant li correspon un petit monogràfic —de llargària igualment variable— amb resum i *keywords* propis. Això vol dir que, en la pràctica, el nombre de les aportacions científiques que inclou aquest volum és molt superior a la suma de les vint-i-vuit comunicacions *estRICTES* i de les tres ponències, ja que, comptant-hi les taules redones, la xifra final de tot plegat rondaria la cinquantena. D'aquesta manera, la de política lingüística —amb el subtítol «tra pessimismo della ragione e ottimismo della volontà», que és gairebé una rúbrica del seu coordinador, Matteo Rivoira— agrupa petits treballs —de quatre dels cinc participants— sobre la situació de la llengua en diferents zones del domini, signats per Patric Sauzet («Occitània PM»),² Ricardo Regis («Vitalità esterna dell'occitano in Piemonte: un esercizio di valutazione»), Aitor Carrera («La Val d'Aran, lo miratge sociolingüístic») i Marie-Anne Châteaureynaud («Aquitània»). La de *Dante e i trovatori*, coordinada pel llombard Donato Pirovano, ben escaient en l'espai estatal que acollia el congrés, recull textos de Luciano Formisano (Accademia Nazionale dei Lincei; «Le poesie provenzali e francesi del *De vulgari eloquentia*») i de Courtney Joseph Wells (Hobart and William Smith Colleges).³ La que s'encarregava de *Trovatori e musica* —presidida per Francesco Carapezza, de Palerm— està formada per aportacions de Gérard Le Vot, de la Universitat Lumière Lyon 2 («Formules, variantes et parcours mélodiques dans les chansons des troubadours»), de Robert Lug, de l'HfMDk de Frankfurt («Manuscripts de troubadours, notation, rythme: faits peu connus et perspectives»), d'Stefano Milonia, de Warwick («Connecting Medieval Music. Rethinking Centres and Peripheries of Medieval *Contrafacta* in a Digital Perspective»), de Florence Mouchet, de la Universitat de Tolosa – Joan Jaurès («“Si vols far tenso, deus la prendre en algun so que haja bella nota”. Contribution à une étude du *contrafactum* dans les genres dialogués des troubadours») i d'Elizabeth K. Hebbard, d'Indiana («The Problem with Troubadour Medieval Attribution»), tot i que també van participar-hi Christelle Chaillou-Amadiieu i Viola Mariotti. Com era d'esperar, algunes d'aquestes intervencions inclouen pentagrames (p. 176-183, p. 197 o p. 235-237, per exemple) i altres notacions especialitzades sobre melodies i tons —més enllà de *simples* qüestions de longitud— que deuen fer les delícies dels musicòlegs. Deu voler dir alguna cosa, per cert, que, encara que hi hagués altres congressistes vinguts de països anglòfons, sigui precisament en aquesta taula redona on apareguin els dos únics textos en anglès de les actes.

1. En els altres casos cal anar a cercar aquesta mena d'informació en la *premissa* inicial dels curadors (p. X). També es pot obtenir a través de la crònica del congrés de l'AIEO de Cuneo que va publicar aquí mateix Girado (2022).

2. En referència, diríem que almenys un pèl jocosa, a la regió francesa dita *Occitània Pirenèus Mediterrànica*, amb capital a Tolosa, que no cal confondre amb el conjunt d'Occitània.

3. Aquí, a diferència de la taula redona precedent, se'ns informa del fet que «[n]on è purtroppo stato possibile includere nella pubblicazione gli interventi di Paolo Canettieri e di Miriam Cabré» (p. 145).

En paral·lel a la darrera de les plenàries, l'última taula redona torna a fer cap a les *Valadas*, ara a través d'una qüestió que hi té i hi ha tingut una especial rellevància, l'associacionisme: *Azioni sul territorio: il rolo dell'associazionismo*.⁴ Coordinada per Matteo Rivoira, que ja s'havia encarregat de la de política lingüística, aquesta secció conté reports en italià de Carlo Baret (pels Amici della Scuola Latina de Pomaret) i de Gianpero Boschero (per *Lou Soulestrei*, la unificació de *Lou Soulestrelh* i *Ousitanio vivo*); i, en occità, de la incombustible Ines Cavalcanti (Chambra d'Òc), de Rosella Pellerino (Espaci Occitan de Draonier) i —precedint, de fet, l'aportació de Boschero— d'Stefano Martini (Unione Montana de la Val Estura, la mancomunitat de muntanya amb seu a Demont). Segons amb els ulls amb què ens la mirem, sobretot si recordem allò que *la grafia es mai que la grafia*,⁵ aquesta darrera contribució, en un sistema d'escriptura prenmatiu (gens *profund*, per dir-ho en els termes a què recorrien fa relativament poc Regis i el mateix Rivoira)⁶ i en un congrés científic internacional, té un aire entre entranyable i extemporani, a més d'un interès sobretot documental i dialectològic (ja només en la primera línia ens meravellem de trobar «pichoùot», amb un desplaçament d'intensitat en un diftong creixent; p. 269). Sigui com sigui, si més amunt parlàvem de l'anglès, és prou significatiu que la major part de textos en occità del volum apareguin justament en les dues taules redones presidides per Rivoira, cosa que indica que la llengua d'oc té encara molt camp per córrer com a mitjà de comunicació científica. I això que els organitzadors també se'n van servir a l'hora de relacionar-se amb els congressistes, per exemple amb una pàgina web trilingüe.

La tercera secció, que gira al voltant de la literatura medieval, inclou algunes comunicacions que, com dèiem més amunt, posen de manifest la rellevància de l'occità en la tradició literària italiana. De fet, és aquí on ensopeguem amb resultats de recerques que s'han d'ubicar més incontrovertiblement en l'àmbit de la crítica textual o que encaixen d'una manera més rigorosa en l'anàlisi de documents escrits atribuïble al terme *filologia*. Per aquest ordre, hi trobem: treballs sobre Pèire de Sèrras (Maura Sonia Barillari, de Gènova) i sobre Guittone d'Arezzo (Susanna Barsotti, de Roma – La Sapienza); una reivindicació del filòleg Antoine Tavera (amb vincles amb Niça i Itàlia, la seua «terre de dilection»; p. 313) i, per tant, elements sobre el descobriment del roergàs Daude de Prada (Agnès Boutreux, de Toronto); una comunicació sobre el francès Conon de Béthune, poeta i croat (Maria Noemi Bova, de la Universitat dell'Aquila); una indagació sobre els continguts de dos versos de Flamenca (Jean-Pierre Chambon i Colette Vialle, per als quals no consta adscripció acadèmica, sinó procedència geogràfica: Clarmont d'Alvèrnia, de fet «Clermont-Ferrand»); un estudi sobre el sirventès d'Amorós dau Luc (Luciano di Santis, de Florència); qüestions d'exègesi a partir de Guilhèm Figuèira —*heretge* exiliat a Llombardia—, en certa manera en resposta a una comunicació de Marjolaine Raguin presentada al congrés precedent d'Albi (Patrick Hutchinson, un altre cas amb coordenades geogràfiques i no pas institucionals: Someire); un acarament d'Arnaut Danièl i Guiraut de Calanson (Giorgia Laricchia, de la Universitat de Nàpols – Frederic II), que es clou amb una reivindicació del segon com un dels poetes «che hanno in-

4. Inicialment disposava d'un títol una mica menys econòmic: «*Lo mai di rais*. I più importanti progetti delle associazioni occitaniste locali, tra esperienze passate e programmi per il futuro».

5. Vegeu Sauzet (1989).

6. Regis / Rivoira (2019). De fet, s'hi manifesten els símptomes habituals del prenmativisme, que van més enllà de la transliteració de la fonètica de la llengua oral, des de determinades incoherències gràfiques («féos» i «fèos», per exemple, alhora, per a *fe[d]as*) fins a les interferències no depurades.

fluenzato la successiva produzione lirica italiana» (p. 405-406), objecte de la seua tesi de 2021, repertoriada en la bibliografia (p. 409); algunes escaramusses de Guillem IX d'Aquitània (Sébastien Abel-Laurent, de Peiteu i Lorena); una contribució sobre el cançoner N² i la còpia feta per Delminio, i sobre els autors que s'hi inclouen (Giuseppina Orobello, de Siena); i, finalment, una aportació sobre la voluntat de descriure la història provençal en les *Vies* de Joan de Nòstra Dama, que segueix, doncs, la línia de recerca conreada per Joan-Ives Casanova (Josef Prokop, de Bohèmia del Sud, a la República Txeca).

La quarta secció, dedicada a la literatura moderna i contemporània, inclou quatre comunicacions en francès i una en occità, situada —per raons d'ordre alfabètic— en primera posició, sobre unes cançons llenguadocianes en arxius judicials del segle XVIII (Xavier Bach i Pierre-Joan Bernard, respectivament del Trinity College d'Oxford i dels Arxius Municipals de Montpellier). En aquest bloc també s'inclou una aproximació a Claudio Salvagno, poeta de Bernés —a pocs quilòmetres de Cuneo— mort l'any 2020, que, tot i tenir el piemontès com a varietat materna, va usar l'occità com a llengua de creació (Estelle Ceccarini, d'Ais-Marsella). Els segueix una dissecció de la *centralitat* i la *perifèria* —en la línia de la divisa del congrés— en Belaud de la Belaudièra (evidentment, signada per Sylvan Chabaud, de la Universitat de Montpellier 3 – Pau Valèri, que va dedicar a aquest poeta provençal del segle XVI la seua tesi i que en va editar, a més, las *Obros e rimos*). És justament en aquest tram de les actes on es deixa sentir més el pes de l'*extrema* Niça —ciutat oriental de Provença que va pertànyer al Piemont fins al 1860, bressol de Garibaldi—, amb dues comunicacions. Malgrat el títol i l'al·lusió a la pintura («Peindre à Nissa *dau tèm[p]s que Berta filava*»), Michel Constantin, de París 8, més que no pas dissertar sobre representacions pictòriques o literatura, proposa una mena d'assaig sobre la posició històrica d'aquesta vila occitana (aquí repetidament «Nissa», en versió prenortativa prou arrelada) i la seua relació amb zones veïnes —entre les quals, les *Valadas*— i no tan properes, amb algunes consideracions (socio)lingüístiques i amb nombroses dades històriques. Per la seua banda, Rémy Gasiglia, de la Universitat Còsta d'Azur, com un eco de l'aportació de Bach i Bernard de més amunt, aborda unes composicions poètiques anònimes en niçard que pertanyen també al segle XVIII, però que ara no provenen pas d'arxius judicials, sinó de manuscrits de Jean-Pierre Scalerio. El bloc de literatura moderna i contemporània es clou amb un treball de Fritz Peter Kirsch, de Viena, sobre la visió narrativa d'un dels autors contemporanis en llengua occitana, Joan-Claudi Forêt, que, per cert, va participar en una de les taules redones del congrés —per tant, parlem d'un escriptor ben viu; i per molts anys.

Amb una heterogeneïtat tan palpable com als anteriors, el bloc batejat *lingua* és el que reuneix —encara que sigui per poc— un nombre més elevat de contribucions, que no resseguirem per l'ordre estricte en què apareixen al volum. D'una banda, s'hi aborden aspectes lexicals o morfològics de zones perifèriques del domini amb una òptica geolingüística, i per tant amb mapes o taules (Duberti, Ravera i Rivoira sobre possessius occitans alpins de l'àrea administrativa de Cuneo; Carrera sobre uns fitònims originals del gascó pirinenc). D'una altra, hi ha un assaig d'aproximació lexicoestadística a l'occità cisalpí (Gianmario Raimondi, de la Universitat d'Aosta) que tal volta mereixeria consideracions sobre el mètode i el corpus seleccionats. En aquesta mateixa secció s'examina la possibilitat que formes nominals amb la seqüència -[jre] en piemontès siguin manlleus a l'occità i, per tant, un testimoniatge (més) del contacte multisecular de dues llengües avui minoritzades i amenaçades (Riccardo Regis, de Torí, amb una aportació que enllaça amb l'article que va publicar l'any 2020 a *Vox Romanica*),

o s'analitza la morfologia verbal alpina, concretament el que aquí s'anomena «condizionale II» (Michele Tron, de Pavia), dues aportacions que qui sap si podrien ser enriquides amb fets gascons i catalans ben pertinents. Alice Martignoni, de Toronto, s'ocupa del pes dels elements occitans en un *laudario* conservat al CIRDÒC de Besiers, un manuscrit de Brinhòla del tombant dels segles *xv* i *xvi*, amb elements de dialectologia filològica i de fonètica i de lèxic diacrònics, mentre que Felip Martel, de la Universitat de Montpeller 3 – Pau Valèri, s'interessa per la frontera de la llengua occitana en una perifèria que no són les *Valades* però que és igualment vivaroalpina, el departament de l'Isèra, on no sempre resulta simple de «démêler l'écheveau d'isoglosses» en el trànsit de l'occità al francoprovençal (p. 707).⁷ En una òptica obertament sociolingüística (i alhora diacrònica), Georg Kremnitz —de Viena, antic president de l'AIEO— passa pel sedàs les designacions de les llengües en tot l'espai occitanoromànic, i en conseqüència examina la *qüestió de noms* «entre Guéret et Guardamar».⁸ Gonzalo Llamado, de la Universitat d'Oviedo, s'interessa igualment per la realitat social de l'occità, i concretament es demana si li és aplicable l'etiqueta de *llengua rizomàtica*, en l'única comunicació en castellà⁹ (cal recordar, per cert, que no n'hi ha cap en català...).

En aquest darrer bloc s'aborden igualment qüestions com el *folk* occità, que en la pràctica amaga cantants i formacions que van molt més enllà d'aquest estil musical, amb evidències del caràcter reivindicatiu de la música contemporània en llengua d'oc (Mikhail Kabitski, de la Universitat Estatal Russa d'Humanitats). També hi són presents els recursos digitals, a partir de la plataforma DICOS, definida com un «lieu de rencontre de toute sorte de ressources lexicales occitanes numérisées et numériques» (p. 646), i que és el resultat dels esforços de Kathryn Klingebiel, de la Universitat de Hawaii a Mānoa.¹⁰ Aquesta mateixa secció de *lingua* inclou alhora un assaig de Wendy Pfeffer, de Louisville, sobre la representació geogràfica, i en definitiva cartogràfica, de l'*Occitània trobadoresca* en fonts diverses (amb una bona colla de reproduccions de mapes ben interessants) que ben bé escauria igualment al bloc de literatura medieval si no fos que no gira ben bé al voltant d'afers únicament ni estrictament literaris.

Aquest llibre d'actes és d'una factura molt ben acabada, cosa que s'adiu amb les pràctiques habituals de l'editorial que el publica, Edizioni dell'Orso. Té una coberta llampant, amb la preceptiva creu tolosana i occitana, ben arrelada en la simbologia de les valls del Piemont. Des del punt de vista formal, de fet, hom pot plànyer-se de ben poques coses, gairebé anecdòtiques. Alguns usos de les minúscules i majúscules del repertori d'abreviacions inicial (p. XI-XIII), per exemple, potser no acaben de ser sistemàtics ni tampoc de casar amb les

7. En certa manera, aquesta comunicació representa un retorn a qüestions de què el seu mateix autor s'havia encarregat fa temps. Vegeu Martel (1983), article de referència.

8. Tot i que no correspongui al carril central de l'article, ens permetem de subratllar alguna sentència especialment instructiva del text de Kremnitz per a aquells que encara fan coincidir els límits de l'iberoromànic i el gal·loromànic amb les fronteres estatals contemporànies, amb una adhesió més o menys inconscient a les entitats administratives i als projectes polítics sobre els quals s'edifiquen, hi afegiríem: «cette vision crée une limite relativement importante entre catalan et occitan que les données linguistiques ne justifient pas» (p. 654).

9. Admetem que, en aquest cas, l'ús com a font fiable per definir què és un *centre* i què és una *perifèria* d'alguna publicació paralingüística referida a l'aranès que una coneguda empresa editorial catalana, fent prova de candidesa, ha posat en línia malgrat el seu caràcter estrepitosament diletant i gairebé risible, ha de provocar com a mínim algun calfred a qui es prengui almenys una mica seriosament aquelles varietats de gascó pirinenc.

10. Malauradament, l'adreça electrònica (<<http://klingebiel.com/occitan/dicos.html>>), per alguna raó que se'ns escapa, no sembla activa en el moment d'escriure aquesta ressenya.

convencions tipogràfiques de les llengües que vehiculen. Excepcionalment, algun mapa puntual i algunes paraules clau potser no tenen una ubicació del tot precisa,¹¹ i hi ha petites minúcies relatives a la forma i la coherència en aspectes onomàstics, en alguns casos entre el cos del volum i l'índex inicial,¹² a més d'alguna altra qüestió menor que clarament escapa a les competències dels curadors.¹³ Però convindrem que tot això gairebé forma part de la litúrgia de doldre's d'alguna cosa, quasi només per exhibir una lectura acurada per part del responsable de la recensió. El fet que hàgim d'anar a la recerca d'aquests petits detalls gairebé sense importància potser encara posa més en valor la feina realitzada en l'edició d'aquestes actes, sobretot després de les circumstàncies i els contratemps que hem evocat més amunt. Des d'ara, doncs, podem felicitar-nos per partida doble del caràcter obstinat dels organitzadors. D'una banda, aquesta tenacitat va permetre que el congrés tirés endavant. Un cop aconseguit aquest objectiu —que no era poca cosa—, a més, ens presenten un volum d'actes que també mereix un bon plec de lloances.

Aitor CARRERA
Universitat de Lleida

Referències bibliogràfiques

- GIRAUDO, Andrea (2022): «“Occitània: centres e periferias”. XIII Congresso dell'Associazione Internationale d'Études Occitanes (12-17 luglio 2021)», *Estudis Romànics*, XLIV, p. 622.
- SAUZET, Patric (1989): «La grafia es mai que la grafia», *Amiras*, 21, p. 35-46. En línia: <<https://hal.science/hal-02293898v1/file/1989%20La%20grafia%20es%20mai%20que%20la%20grafia.pdf>>].
- REGIS, Riccardo / RIVOIRA, Matteo (2019): «*L'anello che non tiene*: ai margini di un sistema ortografico», *Lengas*, 86. En línia: <<https://journals.openedition.org/lengas/3318>>.
- MARTEL, Felip (1983): «L'espandi dialectau occitan aupenc: assag de descripcion», *Novel Temp*, 21, p. 4-36.

11. És el cas, ves per on, de la intervenció en la segona taula redona d'un tal Carrera, ja que les paraules clau que se li atribueixen (p. 131) són una reproducció de les de la comunicació inclosa al bloc de *lingua* d'aquest mateix autor (p. 589). En aquest darrer lloc, el mapa de la p. 591 —que hauria de ser substituït per una altra carta— hauria d'aparèixer a la p. 594. Però sembla que tot plegat ja ha estat solucionat amb una diligent fe d'errades que l'autor afectat pel terratrèmol segur que agraeix enormement.

12. Maria-Joana Verny, per exemple, que en versió francesa es converteix regularment en *Marie-Jeanne Verny*, esdevé «Marie-Joanne» tant en l'índex (p. V) com en la presentació de la taula redona (p. 73). És semblant al que els passa a Courtney Joseph Wells i Gérard Le Vot, que són respectivament Courtney Wells i «Gerard Le Vot» als mateixos llocs (p. V, 145, 150), mentre que Elizabeth K. Hebbard es metatetitza en «Elizabeht» (p. V). En el cas de la comunicació de Xavier Bach i Pierre-Joan Bernard, el segon ha desaparegut en l'índex (p. VII). En la de Kabitski es fa al·lusió a «Lluís Llac[h]» (p. 630), però és probable que això no es degui a l'edició del text.

13. A risc que sembli un excés de zel protocol·lari, pot resultar fins i tot poc escaient que, en un congrés científic internacional, els serveis de correu electrònic gratuït proliferin tant en les dades de contacte dels autors (en comptes de les adreces institucionals).